ఆవంత!

అయ్యో! అమ్మో!

పాతికేళ్ళ కిందట నా వయస్సు ముప్పై ఏళ్ళు. నా ముప్పయ్యో ఏట — మీకూ — తెలిసిన సంగతే. నేను మద్రాసులో ఉన్నాను.

అసలూ అది కాదు సంగతి!

''సర్వజ్ఞ నామధేయము
శర్వునకే, రావుసింగ నరపాలునకే
యుర్విం జెల్లును, తక్కొరు
సర్వజ్ఞుండనుట, కుక్క సామజమనుటే!''

ఎవరు చదివారో గుర్తు లేదు గానీ; ఆ పద్యం చదివి, వో అక్షరాన్ని అటూ ఇటూ మార్చి, మళ్ళీ చదివి, అందులోని చమత్కారాన్ని చెప్పుకుంటూ పోయా రాయన.

శాస్త్రిగారు — అదే—రామకృష్ణశాస్త్రిగారు— గట్టిగా సిగరెట్టు లాగి, సవాదుగా పొగ వదులుతూ సాభిప్రాయంగా నా వేపు చూశారు. ఆ చూపుకు అర్థమేమిటంటే —

''నాయనా! అలాంటి పజ్జాలు నీ కేమన్నా వచ్చునా? వస్తేగిస్తే చదవరాదా?'' అని.

శ్రీరంగం నారాయణబాబుగారు కూడా అలాగే నావేపు చూశారు. మా ధనికొండ హనుమంతరావు ఈలోగా వేయించిన వేరు సెనగలు — కాయలు సుమా — తెప్పించారు.

''తగిన మగవాని కౌగిటం దవిలియున్న
అలిచికుర యౌవనమ్మది యౌవనమ్ము
తగని మగవాని కౌగిటం దవిలియున్న
అలిచికుర యౌవనమ్మది —యౌ—వనమ్ము''

అన్నానో లేదో 'భేషో భేషు' అంటూ వెన్ను చరిచారు మల్లాది శాస్త్రిగారు.

శ్రీరంగం నారాయణబాబుగారి కళ్ళు వో క్షణం పాటు 'జిల్లు' మని మెరిశాయి.

''మరేమనుకొన్నారు — మావాడంటే! అక్షరాలా — శాస్త్రిగారూ! — మావాడేనండీ!'' అంటూ ఇంతలా ఉబ్బిపోయాడు మా ధనికొండ.

అదిగో—ఆ తరవాత జరిగిన చర్చ — ఈ కథకు మూల బీజం అయిందండీ!

''పజ్జాల్లో ఇలాంటి చమక్కులు చాలా చాలా చూపించవచ్చు గానండీ, శాస్త్రిగారూ, వచనంలో కుదరదండీ'' అని నిక్కచ్చి చేసుకొని, నావేపు చూసి, శాస్త్రిగారివేపు చూసి, ఏదో అనుమానం లోపల మసకలాడగా, ''కుదరదేమో ననుకొంటానండీ!'' అని వాక్యాన్ని కాస్తంత దిద్దుకొన్నారు నారాయణ బాబు!

చెప్పొగదూ — మల్లాది శాస్త్రిగారు చెప్ప వలసిందంతా చూపులతోనూ, చిరునవ్వులతోనూ చెబుతారని!

''అసలు మనం ప్రయత్నం చేయాలి గదా, బాబుగారూ! చేశాక — మనకు సాధ్యం కాకపోతే అప్పు డందాం— 'మనకు సాధ్యం కాదండీ' అని. అస్సలు మనం ప్రయత్నించకనే పోతిమి. అలాం టప్పుడు 'కుదరదు' అనుకోవడమూ తప్పే. 'కుదర దేమో' అనుకోవడమూ తప్పే!'' అన్నాను నారా యణ బాబుగారితో.

ఈ అనడ ముందే — కాస్త గొంతు పెంచే అని ఉంటాను. అంతో ఇంతో రోషంతోనూ అని ఉంటాను.

ఎందుచేతనా?

ఆ వయస్సు అలాంటిదీ!

ఆ క్షణాన మనస్సులో నాటుకున్నదండీ ఈ కథా బీజం!

మొదణ్ణుంచీ నా కో దిక్కుమాలిన అభ్యాసముంది. కలం పుచ్చుకుని 'ఏం రాయడం? ఎలా రాయడం?' అని ఎప్పుడూ ఆలోచించను. ఏం రాయవలసిందీ, ఎలా రాయవలసిందీ లోపల ఎప్పుడో ఖరారయి పోయి ఉంటుంది. చేయవలసిం దేమిటంటే— లోపల ఉండిపోలేక, నన్ను కకావికలు చేసి పారేసీ, దాన్ని కాగితాల మీదకు వడ్డించడం. ఈ వడ్డన ఒక్కోసారి సద్యోగర్భంలా చటుక్కున జరిగిపోతుంది. ఒక్కొక్క సారి — అడక్కండి — ఏళ్ళూ పూళ్ళూ పడు తుంది.

మరో దిక్కుమాలిన అలవా టేమిటంటే— ఆ కథకు మంచి 'శీర్షిక' దొరకాలి. కథ యావ త్తున్నూ పండి, పక్వమయి, సిద్ధంగానే ఉంటుంది. కానీ శీర్షికోదయం జరగదు. అదేదో జరిగిందాకా— కథా రాదు.

అదృష్టవశాత్తూ — ఈ కథకు ఆ ఇబ్బంది కూడా లేకుండాపోయింది. ముందుగా 'అలవింత' అని రాశాను. అయితే 'అవలింత'ను 'అలవింత'గా మార్చడం నా కెందుకో నచ్చలేదు. అందుకని 'ఆవంత'గా దాన్ని సవరించాను.

అయ్యో, అమ్మో!

'ఆవంత' కథాక్రమం బెట్టిదనిన —

సందేహం లేదు. చలమయ్య చాలా పెద్దమనిషి. ఆలోచించిగానీ మాటను పెదవివిదాటికి రానీడు. వచ్చిందా — హరిహరాదులు అడ్డమొచ్చినా దానికి తిరుగు చెప్పడు. 'మాట నిలబెట్టుకోడం' అన్న లక్షణం— అస లా వంశంలోనే ఉంది. చలమయ్య తండ్రి బసవయ్య. ఆయన అక్షరాలా బసవదేవుడే! అప్పుడెప్పుడో ఆ వూళ్ళో సత్రం కట్టిస్తా నన్నాడట. ఆయనకు నీలిమందు వ్యాపారంలో చావు దెబ్బ తగిలింది. అయినా బసవయ్యగారు ఆడిన మాట తప్పలేదు. నష్టంలో నష్టంగా ఆయనగారు నాలుగెకరాల పాటి పొలం అమ్మేసి, కొండ వాలున తన పేరుమీదుగా సత్రం కట్టించేశాడు.

తండ్రి పేరును చలమయ్యగారు నిలబెట్టడమే కాదు, ఇంకా పెంచేశారు కూడా. ఆ సత్రం దాపు లోనే చలమయ్య బావి తవ్వించారు. ఆ సత్రానికి తనో నాలు గెకరాల పొలం — అదీ పాటి పొలమే — దానంగా రాసేశారు. ఆ పొలంమీద ఆయివేజుతో 'సదావారం' నడిపే ఏర్పాట్లు చేశారు.

అలాంటి చలమయ్య కూతురు పెళ్ళి విష యంలో మాట తప్పతాడా? కూతురు ఒంటిమీది బాలతొడుగుల్ని గురించి వియ్యంకునితో చెప్పడంలో తభావతు లొచ్చాయిట. అవతలివారు యాగీకిదిగారు.

''అప్పుడన్నదే, ఇప్పుడూ అంటున్నాను. పిల్ల దానికి 'వడ్డాణం' ఉన్నదన్నానే గానీ 'గజ్జెల వడ్డాణం' ఉన్నదనలేదు'' అన్నాడు చలమయ్య.

''మా కలాగేలా వినిపించిందయ్యా?'' అన్నారు అవతలివారు.

''నే నన్నదానికి నేను జవాబుదారీగానీ, మీరు

రావూరి భరద్వాజ

విన్నదానికి నే నెలా జవాబుదారీ తీసుకుంటానయ్యా? మీరు వేయి వింటారు — లక్ష వింటారు. మరి నేనేం చేయనూ?'' అన్నాడు చలమయ్య స్థిమితంగా.

''మీ ఇంట్లో — అసలు గజ్జల వడ్డాణమే లేదా?'' అన్నారు వియ్యంకుడు, అనుమానంలోకి పడిపోతూ.

''ఉంది. ఉంది గానీ, అది మా ముసల్దాని సొత్తు. మా తరతరాల నించీ వస్తున్న సొత్తు. ఈ ఇంటి పెద్ద కోడలే దాన్ని పెట్టుకోవాలె గానీ ఇంటి ఆడపడుచులు కారు. ఈ ఆనవాయితీ చాలా కాలంగా మా ఇంటా వంటా ఉన్నదే!'' అన్నాడు చలమయ్య, తలగుడ్డ తీసి దులిపి, భుజంమీద వేసుకొంటూ.

మేళాలు ఆగిపోయాయి. వచ్చిన వారందరూ దిక్కు తోచక బిత్తరపోయి చూస్తున్నారు. ఈ ఒక్క సంగతీ తేలితే ఇక సూత్రధారణం జరిగిపోతుంది.

''పోనీండి, బావగారూ! వడ్డాణం ఎలానూ ఇస్తున్నారు. ఇక గజ్జల దగ్గరా మనం పేచీ పడవలసింది? తరవాత ఇస్తానని — కార్యం జరిగిపోతుంది'' అని సలహా ఇచ్చా రెవరో.

''అన్న మాట మీద నిలబడా లయ్యా! కావాలని ఇప్పుడు అడగమనండి. ఇచ్చేస్తాను. అంతేగానీ, బాల తొడుగుల్లోనే గజ్జల వడ్డాణం కూడా ఉన్నదని వారు బుకాయిస్తే — ఇహ— కుదరదు. నే నా మాట అనలేదు. అనలేదు — ముమ్మాటికి చెబుతున్నాను అ—న—లే దు. నా మాటలో 'ఆవంత' తేడా ఉంటే నన్ను బొడ్లో చెయ్యేసి నిలబెట్టి మరీ కడిగేయండి! అంతేగానీ — మనుషుల్ని ఇరుకుల్లో బిగించేసి, దత్తి తీర్చుకోడం నా వంశంలోనే లేదు'' అన్నాడు చలమయ్య భగ్గుమని మండిపోతూ.

నలుగురూ కలగజేసుకుని అవతలి వారికి సర్ది చెప్పి సూత్రధారణం చేయించారు.

సందేహం లేదు. చలమయ్య చాలా పెద్దమనిషి. ఆలోచించిగానీ మాటను పెదవి మీదికి రానీడు. వచ్చిందా — హరిహరాదులు అడ్డమొచ్చినా ఆ మాటకు ఆవ(గింజంత) తేడా రానీడు.

• • • •

అప్పారావు చిరాకుపడుతున్నాడు. చిన్నవాళ్ళ మీద గావుకేక లేస్తున్నాడు. పెద్దవాళ్ళను, ఏమీ అనలేక — ఆ కోపం నాలాంటి వాళ్ళ మీద చూపిస్తున్నాడు. వాడేదో అన్నాడని కాదు గానీ అసలు మాకుమాత్రం బుద్ధీ, జ్ఞానం ఉండక్కర్లా! రెండు మాసాల కిందట పోర్షన్లు రాసుకున్నాం. వారం రోజుల కిందట — పనిమాలా అందర్నీ పిలిచి, ఫలానా రోజున మొదటి రిహార్సల్ జరుగుతుందనీ, అప్పటికి అందరికి పోర్షన్లు రావాలనీ మా అప్పారావు చిలక్కు చెప్పినట్లు చెప్పాడు. 'సరే' నంటే 'సరే' నన్నాం. సగానికి సగం మందికి పట్టుమని పది డైలాగ్స్ కూడా రాలేదు.

''ఇలా గయితే లాభం లేదురా! మనం పండక్కు నాటకం ఆడలేం! పోనీ మానేద్దా మంటావా? ఎవడికో పుట్టిన బిడ్డ కింద, మన సమాజం ఉండడం నా కిష్టం లేదు'' అన్నాడు, పుస్తకాన్ని నేలకేసివిసిరేస్తూ.

కాస్సేపాగి నేనే అన్నాను —

''పోనీ ఇంకోపని చేద్దాం! ఇదే మొదటిసారిగనుక, మరీ అంతలా బిగదీసుకు పోకూడదు. ఎవరెవరికి ఏ యేసీన్స్ వస్తాయో తెలుసుకొందాం! అంతవరకూ రిహార్సల్ వేద్దాం. కొంతగాకపోయినా, కొంతయినా నాటకం నలుగుతుంది. రెండో రిహార్సల్ వారం పది రోజుల్లో ఏర్పాటు చేద్దాం. మువ్వన్నట్లు (పాపం! అసలు వాడేమీ అనలేదండీ) ఆ రోజు కూడా పోర్షన్ రానివాళ్ళను నాటకంలోంచి లాగి పారేదాం! ఏమంటావ్?'' అన్నాను అప్పారావును చల్లబరిచే ఉద్దేశంతో.

''ఏదోలా అఘోరించండి! నే నిక్కడకూచుంటా. మీ ఇష్టం వచ్చిన సీన్స్ తగలెయ్యండి ... అంతా ఆడవా సరుకు దొరికింది'' అని గొణుక్కున్నాడు అప్పారావు.

ఏదోరకంగా అప్పారావు దారికొస్తాడన్న నమ్మకం నాకుంది. మా చేత నాటకం ఆడించడమన్నది వాడి జీవిత లక్ష్యం కాదు. 'దర్శకత్వం: ఫలానా!' అని పేరు తెచ్చుకోవడమే అప్పారావు జీవిత లక్ష్యం. ఈ లక్ష్యసాధనకు మేం ఉపయోగ పడతామనుకున్నాడు గనక, మా చేత నాటకం వేయిస్తున్నాడు. మేం 'కా' దన్నా మనుకోండి—ఇంకో సమాజాన్ని పట్టుకొంటాడు. అప్పారావు సంగతి నాకు తెలీనిదేమీ కాదు.

ఆరాతీస్తే నాలుగోరంగంలోని, రెండోసీనులోఉండే పోర్షన్లు కంఠతా వచ్చినట్లు తేలింది.

ఆ సీను ఎలా ప్రారంభ మవుతుందంటే...

అంతకుముందు సీనులో మహారాజుగారు సకల సైన్యాలతో యుద్ధానికి బయలుదేరి వెళ్ళిపోయ్యారు. ఆ ప్రభువులుంగారు రణోత్సాహంతో బయలుదేర బోయే ముందు, అపశకునాలు ఎదురవుతాయి. అయినా, వారు వినరు. శత్రురాజుతో జరిగిన ఘోర సమరంలో రాజగారు తీవ్రంగా గాయపడ్డారు. ఆవార్త మహా రాణికి తెలిసింది. ఇదీ జరిగినకథ.

తెర లేవగానే మహారాణి జుత్తు విరబోసుకుని ఒక మూలగా ఒదిగి కూచుని ఉంటుంది. అప్పుడే పదహారేళ్ళ వయస్సుగల ఆమె కుమారుడు రంగ ప్రవేశం చేస్తాడు. వస్తూనే తల్లిని చూసి, ఆమె కన్నీటిని తుడుస్తాడు. తుడిచిందాకా ఒక్క డైలాగ్ లేదు. తుడిచాక — ప్రేక్షకుల వైపు తిరిగి చేయి చాపి సంభాషణను ప్రారంభిస్తాడు— ఇలాగ!

''జననీ! అవక్ర పరాక్రమోపేతుడైన మగధ భూపతి తనయు యుద్ధ వార్తలు విని కంట తడి పెట్టెనదన్న యపకీర్తిని మన వంశమునకు రానీయకుము. ఆ నాగాధీశుడెంత? వాని సైన్యమెంత? నన్ను బాలకుడని భావించకుము. మాతులుంగ, లుంగ, లవంగ, చూతకేతకీ, భల్లాటకామ్ర విపినములనైన జొచ్చి, మదీయ బాహుబల దర్పముతో ఆ నాగుని పీచమడచి, దంతముల నూడ బెరికి, కాలు సేతులు బంధించి నీ పాదముల కడ నుంచనిచో నా జన్మమెందులకు, తల్లీ! కాల్పనా? నాగుని కవోష్ణ రుధిరధారలతో నీ పాదాబ్జముల నభిషేకింతునని— ఇదే — ప్రతిజ్ఞ సేయుచున్నాడ. 'ఆ వంత' ను నీ చెంత చేరనీయకుము—ఇదే వెడలుచున్నాడను. ఓరీ! ఎవడురా అక్కడ? వాయువేగ మనోవేగముల నధిక్కరించు మదీయ జవనాశ్వమును సుసజ్జితము కావింపుము! నేనిదె వచ్చుచున్నాను. నాగహంతకా! నేటితో నీ చావు మూడినది. కాచుకొమ్ము.''

అప్పుడు మహారాణి వారు ఇలాగా అంటారు:

''వీరపుత్రా! నేటికి నా పుట్టువు చరితార్థమయినది. నేను వీరపత్నిని మాత్రమే కాదు, వీరమాతనని నేడే గ్రహించితిని. నీ వంటి శూర, వీర కిశోరము నా తనయుడై యుండగా, 'ఆ—వంత' లవంతయు నా దరిజేరదు'' అంటుంది.

అంతటితో ఆ సీన్ ముగుస్తుంది.

''ఇలాగే అన్ని సీన్లూ మనం చేయాల్రా! పొర్షన్లు వచ్చాయి గనీ, మాడ్యులేషన్స్ సరిగ్గా లేవు. మూమెంట్స్ కూడా సరిగ్గా లేవు... 'జన నాశ్యమును సుసజ్జితము కావింపుము' అన్న వెంటనే 'వీరపుత్రా! నేటికి నా పుట్టువు' అంటూ మహారాణి గారి సంభాషణ ప్రారంభం కావాలి. అంతేగానీ, 'నేటితో నీ చావు మూడినది. కాచుకొమ్ము' అన్న తరవాత రాణిగారు ఏమీ అనకూడదు. 'కాచు కొమ్ము' అంటూనే రాజకుమారుడు స్టేజీ విడిచి వెళ్ళిపోతాడు. కనక రాణిగారి డైలాగు 'సుసజ్జితము కావింపుము' అన్న తరవాత ప్రారంభం కావాలి. రాణి గారి డైలాగులో ఆఖరి వాక్యం ఏమిటీ? 'నీ వంటి శూర, వీర కిశోరము నా తనయుడై

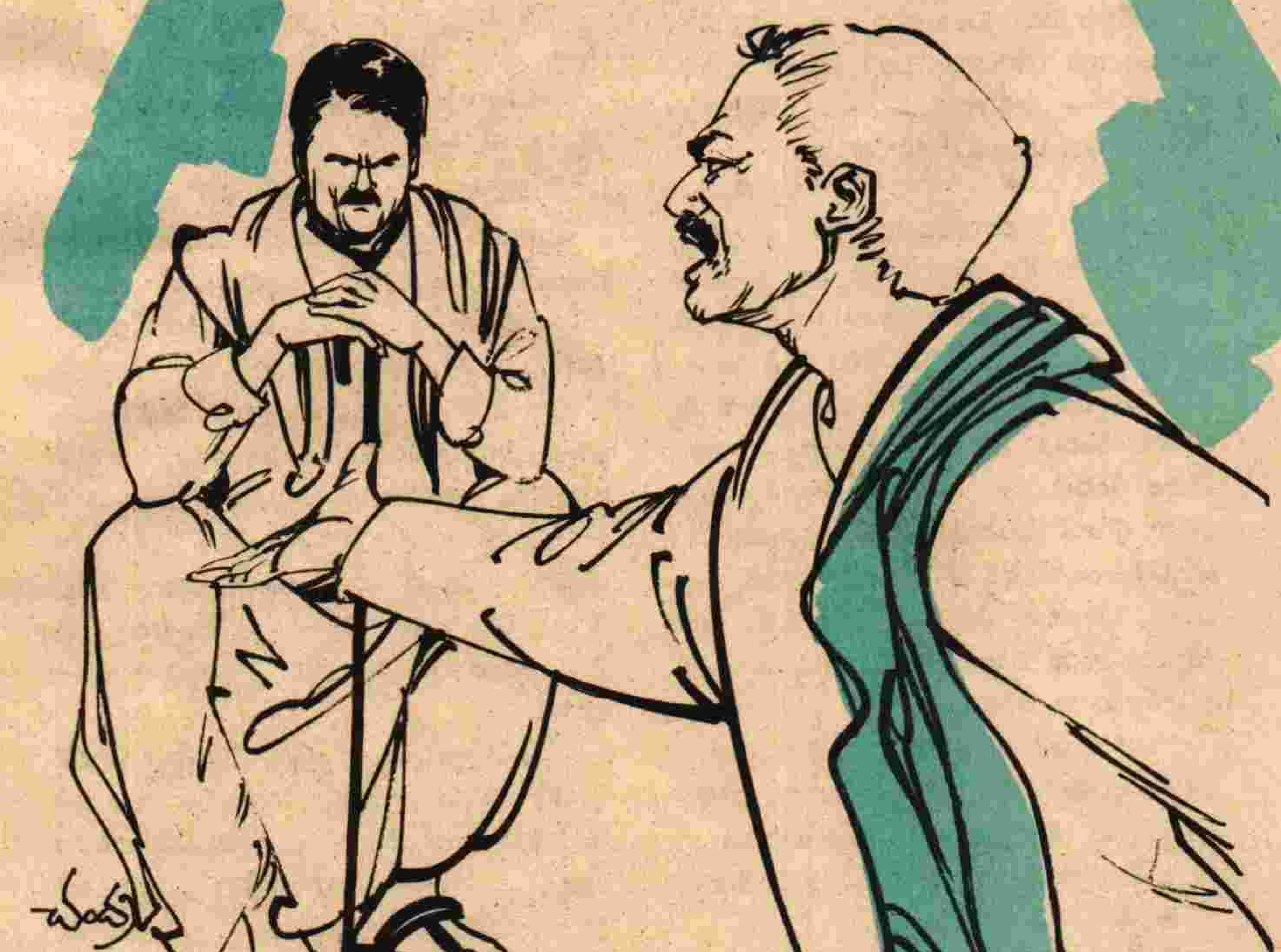

యుండగా ఆ వంత అవంతయు నా దరిచేరదు' అనేగదా! ఈ మాట అంటున్నప్పుడు రాజకుమారుడు తల్లి పాదాలకు నమస్కరించాలి. 'దరిచేరదు' అన్న మాట అవుతూ, అవుతూ ఉండగానే 'హోరీ నాగహంతకా! నేటితో నీ చావు మూడినది. కాచు కొమ్ము' అంటూ వెళ్ళిపోవాలి. కొడుకు వెళ్ళినవేపు మహారాణి చూస్తుండగా తెర పడుతుంది'' అన్నాడు అప్పారావు.

''సరిగ్గా అలాగే జరగాల్రా!'' అన్నాను నేను కూడా.

అప్పారావు కాస్త తేరుకొని, మాడ్యులేషన్ గురించి చిన్నసైజు ఉపన్యాసమిచ్చాడు.

''చూడమ్మాయ్! ఈ సీను రక్తి కట్టడం పూర్తిగా నీ మీదనే ఆధారపడి ఉంది. అన్ని వాక్యాలూ రైలు బద్దీల్లాగా అప్పగించవాకు. గొంతును స్వాధీనంతో ఉంచుకోవాలి. వాక్యాల్ని వొదుగులతో అనాలి. మాట వరసకు చెబుతున్నా. 'ఆవంత ఆవంతయు నా దరిచేరదు' అన్న వాక్యం వేమన పద్యం లాగా బుడబుడా అప్పగించేశావ్. అది తప్పు. మొదటి 'ఆవంత' అనేప్పుడు 'ఆ' తరవాత ఒక అర క్షణం జాగా ఇచ్చి 'వంత' అని అనాలి. ఆ— ఎందుకో చెబుతాను. ఇక్కడ 'ఆ' అంటే 'ఆ యొక్క' అని అర్థం. 'వంత' అంటే విచారం, శోకం, బాధ, సంతాపం, ఏడ్పు, కష్టం, ఇంకా ఇంకా ఇలాంటివే ననుకో. చాలా అర్థాలేడి శాయి. ఇహ రెండో 'ఆవంత' అనేప్పుడు ఒకే వూపున అనాలి గానీ, అక్షరాల మధ్య జాగా ఇవ్వ కూడదు. ఈ రెండో దాని అర్థం 'ఆవగింజంత' అని. అంటే, ఆ విచారాన్ని—ఏ విచారాన్నీ—మహారాజు గారు తీవ్రంగా గాయపడ్డారన్న ఆ 'వంత' ను— ఆవంతైనా — దగ్గరకు రానీయను సుమా! అని మహారాణి అంటున్నది. ఈ తేడా నీవు స్పష్టంగా గొంతులో పలికించాలి. గ్రాపు గీసి చూపించడం నాకు సాధ్యం కాదు... ఏదీ ఒకసారి అని చూడు'' అన్నాడు అప్పారావు.

గుండె అరచేతిలో ఉంచుకొని గుంటూరు కమల అన్నది గానీ, ఆ అనడం నాకే సంతృప్తిగా లేదు.

''బేరాలు చూసుకుంటూ డైలాగ్స్ ప్రాక్టీస్ చేయడం మానుకోకు. వచ్చే దఫా నేను చెప్పినట్టు చేయకపోయావో — నీ చర్మం ఒలిచావే!'' అన్నాడు అప్పారావు.

అప్పారావు గారు ఏం వొలిచేదీ తెలిసిన వాణ్ణి గనక నేనేమీ అనలా. నేనేమీ అనలేదు గనక మిగిలిన వాళ్ళూ ఏమీ అనలా

• • •

ఇది సుందరం గారి కథ.

చిన్నప్పుడు ఆయన ఏ బాధలు పడితేనేం గానీ, ఇప్పుడు మాత్రం ఆయన కే లోటూ లేదు. ఉత్తచేతుల్తో ఈ పట్నం వచ్చాడు. వచ్చిన తొలి రోజుల్లో ఆయన, ఆయన భార్య కూడా కటిక పస్తులు చేశారని చెబుతారు. ఆయన భార్య కలవారి కొంపలో వంటావార్పూ చేసేదిట. ఆయన గారేమో ఏదో కమీషన్ కొట్లో లెక్కాడొక్కా రాసేవాడట. పది సంవత్సరాలు గిర్రున తిరిగాయో లేదో సుందరం గారు ఉద్యోగం మానేసి సొంతంగా చిన్న వ్యాపారం ప్రారంభించారు. ఇప్పు డాయన లక్షల కధికారి. చాలామంది ఆయన కంపెనీలో పని చేస్తున్నారు. సుందరం గారు స్వయంగా ఏదీ పట్టించుకోరు. కానీ, ఏ కంపెనీలో ఎప్పుడు, ఏం జరిగిందీ ఆయనకు తెలిసి పోతుంది.

ఆయన్ది 'లంకంత' ఇల్లు. 'చెట్టంత' పెద్ద కొడుకు ఇప్పుడు అమెరికాలో చదువుకొంటున్నాడు' కూతురుకు కానీ కట్నం ఇవ్వకుండా పెళ్ళీ చేశాడు. పెళ్ళయ్యాక అల్లుడికి ఒక కంపెనీలో పావలా భాగం ఇచ్చాడు.

సుందరంగారితో వీరా రెప్పుడన్నా మాట్లాడి చూడండి. విసుగు, చిరాకు, కోపం ఎక్కడా కనబడవు. ఆయన మాటలు 'తేనంత' తీయగా ఉంటాయి. ఆయన్ని అడగని వారూ, అడిగి 'లే' దనిపించుకున్న వారూ లేరు.

''అప్పుడెప్పుడో దేవతలూ, రాక్షసులూ పాల సముద్రాన్ని మధిస్తున్న సమయాన కామధేనువు వెలువడిందట. ఈ ఆవు ఎవరేది అడిగితే దాన్ని తక్షణమే ప్రసాదిస్తుందిట. మన సుందరంగా రున్నారే—అదుగో—ఆ 'ఆవంత' గొప్పవారు'' అని ఆయనకు అంకితమిచ్చిన పుస్తకంలో ఒక కవి గారు రాయనుకూడా రాశారు.

అలాంటి సుందరంగారికి ఉన్నట్టుండి ఏం జరిగినా, మన కీ కథతో ఇహ నిమిత్తం లేదు. వదిలేద్దాం.

• • • •

సంగీతమంటే నాకు అభిమానం లేదన్న వాళ్ళు రౌరవాది నరకాలకు పోతారు.

సంగీతమంటే నాకు వల్లమాలిన ఇష్టం. 'కురుక్షేత్రం' నాటకాన్ని నంబై, యాబై సార్లన్నా చూశాను. ఎందుకు చూశానుట? కథ కోసమా? అబ్బే, కాదే! ఒక్కసారి చూస్తేనే తెలిసి పోయిన కథ కోసం అన్నిసార్లు నాటకాన్ని చూడడం శుద్ధ దండగ! ఆ నాటకంలోని పద్యాల కోసం చూశాను. 'బావా! ఎప్పుడు వచ్చితీవు?' అన్న పద్యాన్ని యాభయ్ మందీ యాభై రకాలుగా పాడ్డం నే నెరుగుదును. పొలాల్ని బీడు పెట్టి, నాటకాలకోసం చెడ తిరిగిన రోజులు నా కింకా గుర్తున్నాయి.

అయితే ఈ మధ్య వస్తున్న 'లారలప్ప' సంగీతం నా ఒంటికి పడదు. దాన్ని నేను వినలేను. విన్నా ఆనందించ

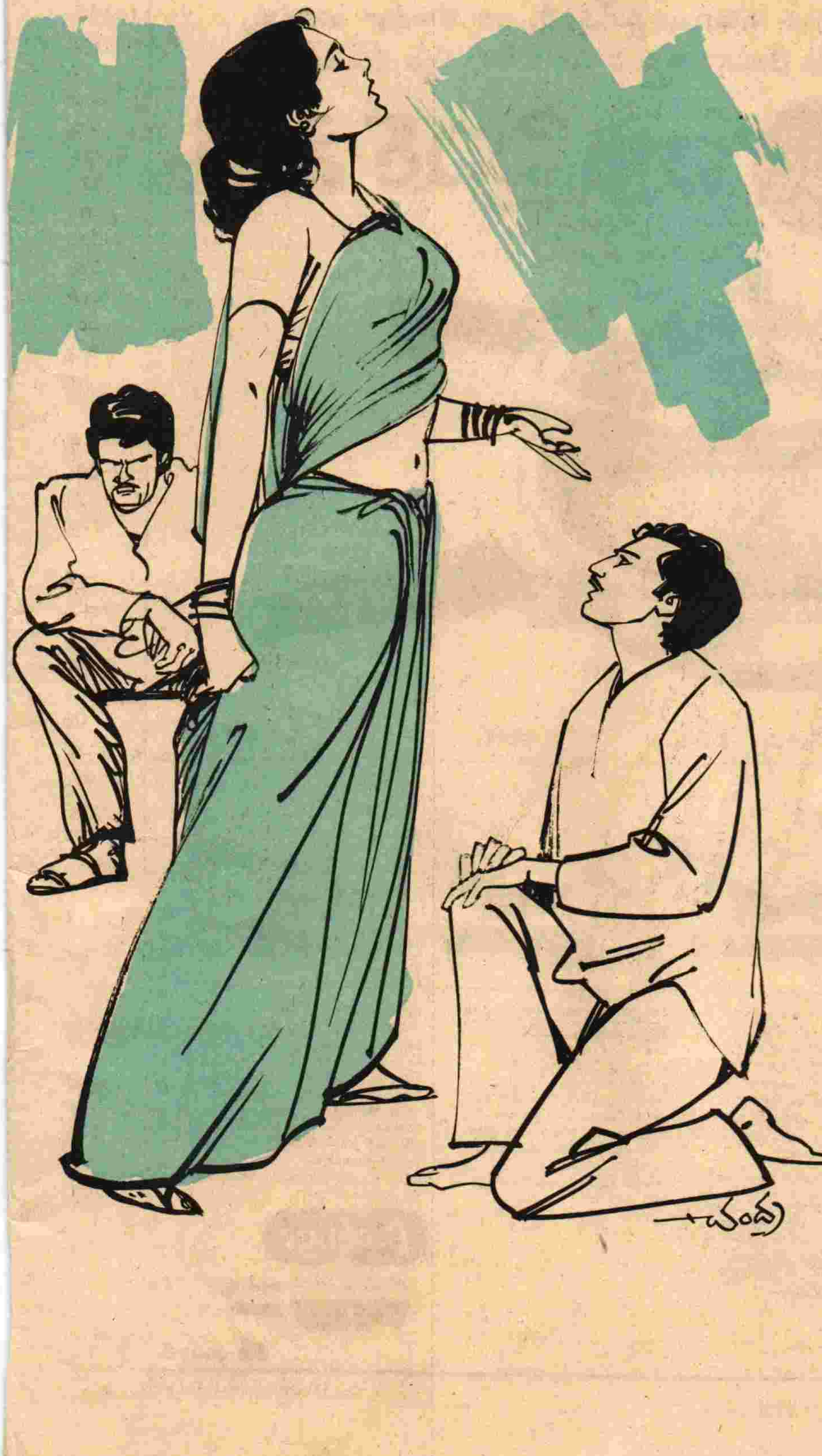

లేను. ఈ సంగీతంలో గాయకుని గాత్రాన్ని వాద్యాలన్నీ కలిసి దిగమింగి పారేస్తున్నాయి.

నేను అర్ధశేరు బియ్యం తిని హరాయించుకో గలిగిన వాణ్ణి. గుప్పెడు మరమరాలు నా ముందు పోసి 'ఆనందించు' అంటే నా వల్ల కాదు. మీ రేమన్నా ఆనందిస్తామంటారా? నా కెలాంటి అభ్యంతరమూ లేదు.

ఆ పాటకచ్చేరీకి రమ్మనమని రెండు రోజులుగా రామ్మూర్తి నా ప్రాణాలు తోడేస్తున్నాడు. నేను మెత్తబడలా— చెప్పొద్దూ!

"వంద రూపాయలు పోసి రెండు టిక్కెట్లు కొన్నా. పోకపోతే శుద్ధ దండగవుతుంది. వెడదాం రారాదా? నీకు నచ్చితేనే కూచుందాం. ఇనప సంగీత మయితే లేచొచ్చేద్దాం. సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ సంగీతం కిందటిసారి మద్రాసులో విన్నా. చాలా గొప్పగా పాడాడు" అన్నాడు రామ్మూర్తి. నా జబ్బ కలవిగాడ నొక్కుతూ.

"సరే" అన్నాను గతిలేక.

నేనెంత అయిష్టంగా వెళ్ళానో అంతగా కుర్చీకి అతుక్కుపోయాను. శంకరాభరణం ప్రారంభిస్తూనే సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్, నన్ను దేవలోకాల్లోకి తీసుకుపోయాడు. రామ్మూర్తి అసలీ ప్రపంచం లోనే లేడు. గాయకునితోబాటుగా వాడూ తల తిప్పడం, 'ఆహా—ఓహో' అనడం చూసేం దాకా మా రామిగాడు ఇంతగా సంగీతాన్ని ప్రేమిస్తాడని నాకు తెలీదు.

రాగసంచారం పూర్తి చేసి, పల్లవి చరణాలు అలా అని వాద్య గాళ్ళకు కాస్త జాగా ఇచ్చాడు సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్.

ఏదో 'కీచు' మంటూ చెవిని చీల్చుకు పోయింది.

"చ, చ. ఇహ పోదాం పదరా!" అన్నాడు రామ్మూర్తి కసకస లాడుతూ.

"అప్పుడే?" అన్నాను.

"ఒక్క క్షణం ఉండను. బాబోయ్! 'అవంత'ని భరించడం నా వల్ల కాదు" అన్నాడు రామ్మూర్తి.

నా చెవి ఎందుకు చీల్చుకు పోయిందో అప్పుడు తెలిసింది.

సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ పాయసం లాంటివాడైతే, 'అవంత' పలుగురాయి.

వంతపాటగాణ్ణి కాస్త మంచిగా పాడేవాణ్ణి సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ ఎందుకు చూసుకోలేకపోయాడో నా కింతవరకూ తెలీదు.

• • • •

ఈ పరంపరలో రావలసింది మరోటికూడా' ఉంది. తిమ్మయ కవి రాసిన 'అచ్చ తెలుగు రామాయణం'లోని ఒక పద్యం—

"పరకు జాపక, 'వంత'లు గనక నెత్త
మున బోరలు, వెదుబాముల మెంగి సిలుగు
వేల్పువారన్నైన, వెరవక వెలయు నిట్టి
పుడమి తాలుపు గని పెద్ద బొగిడవరిది—"

ఈ 'వంత' వేరు. దీని కర్థం "పరు—పెట్టు—సేకరించు—పోసివేయు" వగైరా వగైరాలు.

అయ్యా! అమ్మా!
దీనికి అంత పెక్కడ?
ప్రస్తుతానికి ఇక్కడ! ★